

Σημείωμα από τη σύνταξη

Δήμητρα Ιωάννου

Πρόεδρος ΔΣ της Ελληνικής Εταιρείας Αξιολόγησης

Από τους πρώτους μήνες του 2020, οι επιπτώσεις των μέτρων για την αντιμετώπιση της πανδημίας πυροδότησαν εξελίξεις, οι οποίες επιτάχυναν σε μεγάλο βαθμό τη μετάβαση σε μια νέα εποχή εντατικοποίησης της χρήσης της τεχνολογίας της επικοινωνίας σε πολλούς τομείς της εργασίας αλλά και της κοινωνικής ζωής. Παράλληλα, εντατικοποιήθηκε και ο δημόσιος διάλογος σχετικά με τη χρήση και αξιοποίηση μεγάλου όγκου ψηφιακών δεδομένων για την εξαγωγή αξιόπιστων συμπερασμάτων τα οποία θα ενισχύσουν διαδικασίες λήψης αποφάσεων βασισμένων σε αντικειμενικά ευρήματα.

Αυτό που τα τελευταία χρόνια είχε ήδη εντοπιστεί από τους αξιολογητές ως μια ουσιαστική μεθοδολογική παράμετρος της παραγωγής ποιοτικών αξιολογήσεων, δηλαδή η συλλογή και επεξεργασία μεγάλου όγκου δεδομένων (big data), αναδεικνύεται, σε συνδυασμό με την προβληματική σχετικά με τη χρήση τεχνολογιών πληροφόρησης και τεχνητής νοημοσύνης, ως ένα μείζον θέμα, το οποίο θα μας απασχολήσει τα επόμενα χρόνια. Για την κοινότητα των αξιολογητών, είναι σαφές ότι μια από τις σημαντικότερες παραμέτρους αυτής της προβληματικής, είναι ο τρόπος με τον οποίο αξιοποιούνται τα δεδομένα για την εξαγωγή ασφαλών συμπερασμάτων. Αυτό προϋποθέτει τόσο μεθοδολογικά ζητήματα συλλογής και ανάλυσης ψηφιακών δεδομένων, με τα κατάλληλα μεθοδολογικά εργαλεία, όσο και την ανάπτυξη εκ μέρους των αξιολογητών, σχετικών ψηφιακών δεξιοτήτων.

Η διεύρυνση των δυνατοτήτων παραγωγής δεδομένων μπορεί σαφώς να συμβάλει καθοριστικά στη βελτίωση της ποιότητας του αξιολογήσεων. Είναι όμως εξίσου σημαντικό να εξετάσουμε σε ποιο βαθμό το πλήθος των διαθέσιμων δεδομένων μπορεί να τροφοδοτήσει την αξιολόγηση με στοιχεία ταυτόχρονα χρήσιμα, αξιόπιστα και αξιοποιήσιμα.

Στο πλαίσιο αυτού του προβληματισμού, αφιερώνουμε το κεντρικό άρθρο του παρόντος έκτου τεύχους της Επιθεώρησης της Ελληνικής Εταιρείας Αξιολόγησης, στο θέμα της αξιοποίησης του διαρκώς αυξανόμενου όγκου ψηφιακών δεδομένων που παράγονται χάρη στη χρήση των τεχνολογιών επικοινωνίας και πληροφόρησης και τείνουν όλο και περισσότερο να αποτελούν τον βασικό πόρο για την παραγωγή πολιτικών ανάπτυξης και τη λήψη αποφάσεων χάραξης πολιτικής τόσο στο δημόσιο όσο και στον ιδιωτικό τομέα. Το άρθρο παρουσιάζει με κατανοητό τρόπο τα βασικά χαρακτηριστικά ενός νέου οικοσυστήματος, το οποίο χαρακτηρίζεται ως «οικονομία των δεδομένων», και θέτει τις βάσεις για καλύτερη κατανόηση και περαιτέρω μελέτη των προκλήσεων που αναδύονται για την αξιολόγηση, ως συνέπεια της σταδιακής μετάβασης στην εποχή της τεχνητής νοημοσύνης. Αναδεικνύει επίσης τις προκλήσεις και τις προϋποθέσεις για την ευρύτερη υιοθέτηση των νέων τεχνολογιών και της τεχνητής νοημοσύνης, οι οποίες αναμένεται να συμβάλλουν καταλυτικά στη δυνατότητα αξιολόγησης περίπλοκων παρεμβάσεων (evaluation of complex interventions) τόσο για την εξαγωγή συμπερασμάτων ως προς την υλοποίηση των στόχων τους, αλλά και ως προς τη διατύπωση προβλέψεων σχετικά με επικείμενες ή απώτερες επιπτώσεις, κατά τη διάρκεια του σχεδιασμού μιας παρέμβασης.

Οι παραπάνω σκέψεις, συνδέονται επίσης με το δεύτερο άρθρο του παρόντος τεύχους, όπου παρουσιάζονται τα βασικά χαρακτηριστικά της προσέγγισης του Οργανισμού Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ) για την αναθεώρηση των βασικών κριτηρίων αξιολόγησης (συνάφεια, αποτελεσματικότητα, αποδοτικότητα, επίπτωση, βιωσιμότητα), τα οποία είχαν υιοθετηθεί ήδη προ 25ετίας. Σε μια πρώτη ανάγνωση, είναι σαφές ότι μέσω αυτής της αναθεώρησης επιχειρείται μια ουσιαστική ανανέωση του μεθοδολογικού πλαισίου των αξιολογήσεων, δίνοντας έμφαση στην αξιολόγηση μιας παρέμβασης, όχι μόνο με βάση τους ειδικούς στόχους της και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της, αλλά και στην ουσιαστικότερη μελέτη του γενικότερου οικοσυστήματος των παρεμβάσεων που καθορίζουν την υλοποίησή της.

Η επικαιροποίηση όμως των κριτηρίων αξιολόγησης, φέρνει τον αξιολογητή αντιμέτωπο με νέες προκλήσεις, οι οποίες απαιτούν τη διεύρυνση των επιστημονικών και μεθοδολογικών του γνώσεων και την εφαρμογή ολιστικότερων προσεγγίσεων στη συλλογή και ανάλυση δεδομένων. Η νέα ανάγνωση των κριτηρίων αξιολόγησης, προσδίδει μεταξύ άλλων, μεγαλύτερη έμφαση στην ανάλυση του πλαισίου μέσα στο οποίο υλοποιείται μία παρέμβαση, ώστε να αξιολογηθεί σε βάθος, και όχι τυπικά, η συνοχή και η συνάφεια με άλλες πολιτικές ή παρεμβάσεις, αλλά και η συνακόλουθη αποτελεσματικότητα, εντός ενός ευρύτερου, συχνά διατομεακού πλαισίου. Αυτό προϋποθέτει και απαιτεί γνώση και ικανότητα χρήσης και αξιοποίησης τεχνολογιών της πληροφορίας, ανάπτυξη νέων μεθόδων και εργαλείων, και διεύρυνση των συνεργασιών με άλλες μελετητικές ομάδες.

Ευελπιστούμε η θεματολογία του παρόντος τεύχους να διεγείρει τον προβληματισμό των αναγνωστών και να οδηγήσει σε μία γόνιμη συζήτηση μεταξύ της κοινότητας των αξιολογητών στην Ελλάδα.

Αθήνα, Ιούνιος 2020